

Redactioneel

Weg met de ethiek! Deze provocerende uitroep inspireerde de redactie tot het voor u liggende themanummer. Ze werd ingegeven door onze scepsis ten aanzien van de zeggingskracht van de bestaande academische ethiek. Toch werd het uitroepeten al snel vervangen door een vraagteken; er zijn immers zoveel invullingen mogelijk van het begrip 'ethiek'. Onze hartekreet resulteerde in de vraag naar mogelijke alternatieve invullingen van 'ethiek'. De bijdragen in dit nummer bevatten daarvoor zo hun eigen suggesties. Ze komen echter op één punt overeen: ethiek moet veel directer gekoppeld zijn aan en gevoed worden door concrete problemen.

Jessica Mesman bestrijdt de veronderstelling uit de Kantiaanse ethiek dat technologie slechts een middel is waaraan geen morele lading toegekend zou kunnen worden. Aan de hand van twee voorbeelden uit de praktijk van de neonatologie laat ze zien hoe machines die ingezet worden om problemen op te lossen, zelf weer nieuwe problemen veroorzaken. In de praktijk blijken de betrokkenen (artsen, ouders en verpleegkundigen) machines afwisselend als actieve 'Natuur' en als passief materiaal voor 'Menselijk Ingrijpen' te zien. Elke poging eenduidige ethische regels te formuleren voor de omgang met medische apparatuur is gedoemd stuk te lopen op de dynamiek van de medische praktijk, aldus Mesman.

Wim Dubbink verwoordt zijn scepsis ten aanzien van de overheersende stromingen in de dier-ethiek. Hij betwijfelt ten zeerste of de daarin ondernomen pogingen aan te tonen dat het rationeel onontkoombaar is rekening te houden met dieren, ook maar enige indruk zullen maken op fervente vleeseters of eigenaars van legbatterijen. Dubbink betoogt dat men mensen eerst enige sympathie voor dieren zal moeten bijbrengen. Voor de vorming van emoties moeten we echter bij verhalenschrijvers zijn, en niet bij de analytisch ingestelde dier-ethici. Deze laatsten hoeven voor Dubbink niet direct op zoek naar ander werk, maar zouden hun energie beter aan andere kwesties kunnen besteden, zoals de vraag onder welke institutionele voorwaarden een samenleving 'sympathiserende burgers' kan vormen.

Ger Groot geeft een overzicht van het werk van de Frans-Bulgaarse filosoof Tzvetan Todorov, die steeds meer gefascineerd is geraakt door de vraag naar onze verhouding tot 'de ander'. Todorov betuigt zich een aanhanger van de Kantiaanse opvatting van ethiek, maar de sterke nadruk op 'plicht' en het wantrouwen ten aanzien van de menselijke 'neiging' daarin wijst hij af. In zijn laatste boek, waarin hij verhaalt over het handelen van mensen in concentratiekampen, wil Todorov laten zien hoe mensen ook het 'goede' kunnen doen, niet vanuit plichtsbesef of eigenbelang, maar vanuit een ongearticuleerd gevoel van 'niet anders te kunnen'.

In "Literatuur en het pad der deugd" geeft Thijs Jansen een kritische beschouwing van recent verschenen werk van Martha Nussbaum en Wayne Booth - geestverwanten waar het gaat om de vraag naar de relatie tussen literatuur en ethiek.

Te midden van deze weloverwogen reflecties op ethiek gooit onze columnist de knuppel in het hoenderhok. René Boomkens lucht zijn hart eens grondig over de bemoeizucht van de toegepaste ethiek die hij, naast haar morele betweterigheid, verwijt van ethische regels technische formules te maken en maatschappelijke kwesties te individualiseren.

Vervolgens gaat de Amerikaanse filosoof Michael Walzer in een interview met Paul van den Berg in op de vraag waarom het deficiet van de 'Grote Theorieën' gezinszins het deficiet van de sociale kritiek hoeft te betekenen. Walzer aarzelt daarbij niet zelf kritische kanttekeningen te plaatsen bij de politieke strategie van de Amerikaanse 'liberals' en de recente rellen in Los Angeles.

Baukje Prins stelt tenslotte de vraag of ironie als strategie kan worden ingezet om te bemiddelen tussen postmodern relativiseringsvermogen en onvoorwaardelijke ethisch-politieke betrokkenheid; een inzet die de Amerikaanse feministische filosoof Donna Haraway beoogt in haar "Cyborg Manifesto". In dit manifest, door Haraway gepresenteerd als een "ironische politieke mythe", wordt de figuur van de 'cyborg' voorgesteld als nieuw model van politieke subjectiviteit. Prins analyseert dit manifest op - bewuste - contradicties, vergelijkt Haraway's opvatting van ironie met de romantische ironie, en legt het cyborg manifest naast een ander beroemd manifest, het communistisch manifest. De ironie blijkt in Haraway's tekst niet zo gemakkelijk te vinden.

In de recensierubriek worden vier boeken onder de loep genomen: Liesbeth van Harmelen recenseert het boek *Kennis in schoonheid* van Rob van Gerwen; Katharina Freyni gaat in op Frank Reijnders' boek *Metamorfose van de barok*; en Henk van Luijk bespreekt de bundels *Ergo Cogito II* en *Ergo Cogito III*, met bijdragen van twintig jonge Nederlandse en Vlaamse filosofen.

Dit nummer van *Krisis* besluit met de (laatste!) scriptierubriek.